

Моїсеєнко Ю. М.,

аспірант кафедри цивільного права № 2
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЗОВУ У СПРАВАХ, ЩО ВИТІКАЮТЬ З ДОГОВОРУ БАНКІВСЬКОГО ВКЛАДУ (ДЕПОЗИТУ), ОСІБ У ПРОЕКТІ ГПК УКРАЇНИ

Обговорення проекту Господарського процесуального кодексу України (надалі – проект) [1] дозволяє висловити думки щодо доцільності прийняття законодавцем тих чи інших положень проекту, які сприяють поновленню порушених прав суб'єктів господарських процесуальних правовідносин. Не виключенням є і заходи з забезпечення позову, що застосовуються господарським судом для забезпечення реального виконання судового рішення та відновлення настільки, наскільки це можливо, прав та інтересів особи, що існували до порушення цього права.

Обраний напрямок дослідження пояснюється і тим, що упродовж 2014-2016 років в Україні були визнані неплатоспроможними 68 банків [2], вкладники кожного з яких отримали або мають отримати відшкодування грошових вкладів у гарантованій державою сумою завдяки Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (Фонду). Відповідно до ст. 4 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», основним завданням Фонду є забезпечення функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків з ринку. Такі специфічні завдання вказаного Фонду зумовлюють його особливе становище як органу, покликаному реалізовувати зобов'язання держави по відшкодуванню гарантованих грошових сум громадянам – вкладникам проблемних банків.

Вищий господарський суд України зазначає, що умовою застосування заходів до забезпечення позову за вимогами майнового характеру є достатньо обґрунтоване припущення, що майно (в тому числі грошові суми, цінні папери тощо), яке є у відповідача на момент пред'явлення позову до нього, може зникнути, зменшитись за кількістю або погіршитись за якістю на момент виконання рішення [3]. Процесуальна наука заходи забезпечення позову відносить до процесуальних дій забезпечу-

вального характеру за умови, якщо невжиття заходів забезпечення позову може утруднити чи зробити неможливим виконання рішення суду [4, с. 490].

Можливість виконання судового рішення після набрання ним законної сили шляхом запровадження заходів забезпечення позову має вирішальне значення для будь-якої справи, що розглядається в порядку господарського судочинства, оскільки забезпечує реальне виконання судового рішення та відновлення порушеного становища особи, яка звертається за захистом. З огляду на це в юридичній літературі обговорюються перспективи вдосконалення судового захисту порушених прав цивілістичного характеру [5, с. 23-25].

Особливе значення, як уявляється, мають особливості забезпечення позову по тим категоріям справ позовного провадження, розв'язання спірних правовідносин по яким набуває актуальне значення при тих чи інших проявах економічних негативних проявів у суспільстві. Так, під час фінансово-економічної кризи, що триває протягом останніх декількох років, важливого значення набувають механізми забезпечення та відновлення прав суб'єктів правовідносин у банківській сфері, зокрема сторін договору банківського вкладу.

Деякі положення проекту ГПК містять особливості регулювання тих чи інших процесуальних правовідносин за участю Фонду чи у правовідносинах, пов'язаних із стягненням грошових сум.

Виходячи з цього уявляється спірним встановлена проектом ГПК сфера обмежень у застосуванні заходів забезпечення позову стосовно вказаного Фонду. Пояснюється це тим, що п. 4 ч. 5 ст. 134 проекту ГПК не допускає забезпечення позову у справах, що виникають з корпоративних відносин, шляхом заборони здійснювати Фондом покладених на нього згідно із законодавством владних повноважень, крім заборони приймати конкретні визначені судом рішення, вчиняти дії, які прямо стосуються предмету спору. Вважаємо, що подібні обмеження при забезпеченні позову слід передбачити і в інших, крім корпоративних, господарських процесуальних правовідносинах, в яких приймає участь вищевказаний Фонд.

Викликає зауваження положення частини 7 ст. 134 проекту ГПК, відповідно до якого не допускається забезпечення позову у справах, відповідачем по яких є неплатоспроможний банк або Фонд гарантування вкладів фізичних осіб шляхом накладення арешту на майно або грошові

кошти, що належать відповідачу, та заборони відповідачу вчиняти певні дії. Вважаємо, що зазначені обмеження нівелюють мету забезпечення позову, як і зміст ч. 8 проекту зазначеної нори. Відповідно до останньої, майно або грошові кошти клієнта неплатоспроможного банку, на які судом накладено арешт до дня віднесення банку до категорії неплатоспроможних, може бути передано приймаючому або перехідному банку чи спеціалізованій установі, утвореній Фондом у встановленому законодавством про систему гарантування вкладів фізичних осіб порядку.

В цілому, проблеми забезпечення позову найчастіше виявляються при практичному застосуванні норм процесуального законодавства. Однак з метою максимального звуження виникнення труднощів при розгляді справ за участю Фонду гарантування вкладів фізичних осіб вважаємо за доцільне запропонувати вищенаведене ставлення до тих чи інших питань забезпечення позову.

Розгляд справ про захист прав сторін договору банківського вкладу за правилами ст. 242 проекту ГПК може відбуватись в порядку спрощеного позовного провадження. Такий розгляд відбуватиметься за умови, якщо мова іде про стягнення грошових коштів, якщо ціна позову не перевищує однієї тисячі розмірів мінімальної заробітної плати. Особливостями розгляду зазначеної категорії справ у порядку спрощеного провадження є: 1) обмеження ціни позову зазначеною функцією; 2) строк розгляду справи (не більше шістдесяті днів з дня відкриття провадження по справі); 3) відсутність процесуальних ускладнень (призначення експертизи; вступ третьої особи, що заявляє самостійні вимоги на предмет спору; прийняття до розгляду зустрічного позову тощо); 4) відсутність можливості проведення підготовчого судового засідання та судових дебатів; 5) можливість розгляду справи без повідомлення сторін, а лише за наявними у справі матеріалами за відсутності клопотання будь-якої із сторін про інше.

Новітнім положенням проекту ГПК є пропозиції запровадження наказного провадження, що відсутнє у діючому господарському процесуальному законодавстві. З огляду на зміст ст. 145 проекту ГПК не зрозуміло, чи передбачається можливість видачі судового наказу за вимогами про стягнення грошової заборгованості за договором банківського вкладу (депозиту), укладеним у письмовій чи електронній формі, якщо сума вимоги не перевищує ста розмірів мінімальної заробітної плати та ця заборгованість має ознаки безспірної. Не вносить ясності у регулювання

спірних правовідносин положення про те, що визнання вимог боржником не є обов'язковою ознакою їх безспірності.

На думку автора, вимоги за зазначеними договорами не є такими, за якими може бути видано судовий наказ. Обґрунтовується це тим, що невиконання банком свого обов'язку свідчить про наявність спору про право. Слід також зазначити, що проект ГПК не містить критеріїв визначення ознак безспірності заборгованості.

У випадку регулювання на законодавчому рівні можливості розгляду справ, що витікають з договору банківського вкладу (депозиту), в порядку наказного провадження, боржник вправі подати заяву про скасування судового наказу. Використання боржником такого права приводить до скасування судового наказу. Метою реалізації такого права може бути і зловживання процесуальним правом на подачу зазначеної заяви для вчинення перепон набранню судовим наказом законної сили.

Такий висновок автора обумовлюється тим, що проект ч.3 ст.155 проекту ГПК передбачає скасування судового наказу лише у випадку відсутності підстав для повернення заяви про скасування судового наказу, тобто в будь-якому випадку відповідності заяви про скасування судового наказу вимогам форми та змісту вказаного документу (ст. 154 проекту ГПК). Враховуючи це, оперативність у відновленні порушених прав стягувача у наказному провадженні не відбудуватиметься.

Список використаних джерел:

1) *Проект Господарського процесуального кодексу України* //Ел. ресурс: <http://jrc.org.ua/upload/steps/d30392b756cb6ca46fdb436c49b5f0eb.pdf> 2) *10 найбільших українських банків, збанкрутілих за два останніх роки* //Ел. ресурс: <http://www.ukrinform.ua/rubric-economics/1995993-10-najbilsih-ukrainskih-bankiv-bankrutilih-za-dva-ostanni-roki.html> 3) *Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 26.12.2011 р. №6 «Про деякі питання практики застосування заходів до забезпечення позову»* //Ел. ресурс: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0016600-11> 4) *Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія* /В. В. Комаров, К. В. Гусаров, Н. Ю. Сакара та ін.; за ред. В. В. Комарова. – Х.: Право, 2016. – 848 с. 5) *Гусаров, К. В. Перспективи розвитку форм захисту права власності // Право власності: проблеми забезпечення, реалізації та захисту : тези доп. та наук. повідом. наук. семінару молодих вчених (м. Харків, 14-15 верес. 2001 р.), С. 23-25.*

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ОСЕРЕДОК
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
«АСОЦІАЦІЯ ЦИВІЛІСТІВ УКРАЇНИ»

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ПРИВАТНОГО ПРАВА:
ДОГОВІР ЯК ПРАВОВА ФОРМА
РЕГУЛЮВАННЯ ПРИВАТНИХ
ВІДНОСИН**

**Матеріали науково-практичної конференції,
присвяченої 95-й річниці з дня народження
доктора юридичних наук, професора,
члена-кореспондента АН УРСР В. П. Маслова**

(Харків, 17 лютого 2017 року)

Харків
«Право»
2017

УДК 347
ББК 67.34
А43

Відповідальний за випуск професор *В. І. Борисова*

Актуальні проблеми приватного права: договір як правова форма ре-
А43 гулювання приватних відносин : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 95-й
річниці з дня народження д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР
В. П. Маслова (Харків, 17 лют. 2017 р.). – Харків : Право, 2017. – 338 с.

ISBN 978-966-937-153-9

17 лютого 2017 року кафедрою цивільного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого разом з Національною академією правових наук України і Харківським обласним осередком Всеукраїнської громадської організації «Асоціація цивілістів України» проведена науково-практична конференція, присвячена 95-й річниці з дня народження доктора юридичних наук, професора, члена-кореспондента АН УРСР Василя Пилиповича Маслова.

Проведення такого заходу було започатковано ще у 2003 році і з того часу традиційно відбувається кожного року, збираючи вчених з провідних наукових установ і вищих навчальних закладів України, а також практичних робітників.

У матеріалах збірника представлені результати наукових досліджень вчених, присвячених договірним відносинам у сфері цивільного, сімейного, житлового, трудового, господарського права та права інтелектуальної власності.

Видання адресоване науковим робітникам, аспірантам, викладачам юридичних факультетів і вищих юридичних навчальних закладів, а також працівникам суду, адвокатури, органів юстиції, практикуючим юристам, іншим особам, які вивчають і застосовують цивільне, сімейне, житлове та господарське законодавство.

УДК 347
ББК 67.34

- © Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2017
- © Національна академія правових наук України, 2017
- © Харківський обласний осередок Всеукраїнської громадської організації «Асоціація цивілістів України», 2017
- © Видавництво «Право», оформлення, 2017

ISBN 978-966-937-153-9